

Arengukava 2016-2021

Kuriste Haridusselts

Ühtri, Aadma, Ligema, Kuriste, Taterma, Lelu Külade arengukava

Sisukord

1. Sissejuhatus	3
2. Arengukava valmimise protsess	3
3. Külade ajalooline taust	4
4. Külade paiknemine, elanikkond	5
5. Looduslikud olud	5
6. Majanduslike olude kirjeldus	6
7. Infrastruktuuri kirjeldus	6
8. Muu teave küla kohta	7
9. Piirkonna arengu eesmärgid	7
10. Visioon	8
11. Tegevuskava	8

1. Sissejuhatus

Ühtri, Aadma, Ligema, Kuriste, Taterma, Lelu külade ühise arengukavade tegemise aluseks on ajalooline ja kultuuriline taust.

Ka geograafiline paiknemine tekitab ühesuguseid probleeme ja valupunkte.

Arengukava tegemise tingis hetkeolukord, inimesed olid valmis muutusteks, kuid ei teatud mida teha ja kuidas teha.

Arengukava sisaldab sihi- ja eesmärgikindlat külaelu arengu suundi aastaks 2021, seda läbi soovitud tegevussuundade.

Arengukava vastuvõtmine toimub külaelanike heakskiidul, täitmist tagab kohalik Haritusselts (edaspidi HS) ja külavanemate initsiatiivgrupp, kes teeb ka üks kord aastas ettepanekuid uuendusteks.

2. Arengukava valmimise protsess

Arengukava (edaspidi AK) tegemise algatajaks oli kohalik Kuriste HS.

AK tegemiseks moodustati algatusgrupp, mis koosnes 3 inimesest.

Protsessi valmimise käigus peeti 2 algatusgrupi koosolekut

Algatusrühma töö tulemusel on välja toodud konkreetsed suunad, milleni tahetakse jõuda.

Arengukavaga tutvus ja andis hinnangu iga piirkonna pere.

AK ei ole suletud materjalide kogum. Toimub pidev lisamine, uuendamine, korrigeerimine vastavalt olude muutumisele ja elu arengule külades.

Antud AK on aastateks 2016- 2021. See on kolmas viie aasta kava piirkonna arendamiseks ja edendamiseks.

Antud AK on kinnitatud 24.veebruari 2016.a. seltsi üldkoosolekul.

3. Külade ajalooline taust

AADMA: Mainitud esmakordselt 1565 aastal.

1637 a. kuulusid Aadma talud Putkaste mõisale ja 1755 a. anti koos mõisaga Ebba Margareta Sturbockile.

1781 a. rajati Aadmale karjamõis.

1792 a. anti Aadma mõis Unger- Stenbergidele. Alates 1816 a. sai Aadmast Vaemla kõrvalmõis ja omanikuks von Gernetid. Viimane omanik oli Gustav von Pahlen, kellelt siis aastal 1919 maad võõrandati.

Säilinud on mõisa ait, kus läbi aegade on olnud urjadnik, loomavelsker, apteek.

Eesti vabariigi ajal kui mõisamaad laiali jaotati, said sealt omale 23 peret asendustalu.

ÜHTRI: 1797 a. kuulusid Ühtri küla talud Aadma mõisale 1865 a. asutati Ühtri kool endises kõrtsi ruumis. Õpetaja Breweri ajal hakkas kool külaelu mõjutama, sai kogu piirkonna keskuseks, koolil oli orel ja oma maa nn. koolitalu.

Õpetaja Arthur Metsa ajal loodi Ühtri Maanoorteselts, kus tegeleti isetegevusega, anti teadmisi aiandusest, loomakasvatusest.

Ühtri k. Pendi talust on pärit kunstnik Ülo Sooster, kes kuulus Moskvas undergroundi kunstnike hulka.

LELU: Rahvajutt räägib, et vanal ajal olnud küla maadel väike mõisake, aga kuna maad väga viletsad ja kivised siis viidi mõis Putkastesse ja sealsed talupojad saadeti Lello külla.

Aastal 1825 oli Hiiumaal üleüldine maade jagamine, selle järgi jäi Lelu küla Käina, kirikumõisale. 1867 a. kui valmis Emmaste kirik, kinkis Keina kiriku pastor küla Emmaste kirikule.

19 saj. algul algas Eestis usuvahetus liikumine.

Apostliku õigeusu kirikut toetas tsaarivalitsus ja seega vabanesid usku vahetanud inimesed kohustustest luterlaste kiriku eest. Maksud aga olid kirikumõisas suured, see tingiski selle, et 1883 a. hakkasid Lelu küla mehed otsima võimalusi usku vahetada.

Usu vahetus toimuski juba 1884 a. Kuni uue Kuriste kiriku valmimiseni 1890 a. Peeti palvusi Matse talus, kus kiriku kellad rippusid saarepuude küljes.

KURISTE, LIGEMA, TATERMA:

1890 a. valmisid Kuriste kiriku hooned ja leerimaja, 1889 a. koolimaja.

Krahv de la Gardie kinkis kirikule talle kuuluvad külad- Taterma, Prassi, Muda, Valgu, Kurisu, Lassi, Leisu.

Koolis toimus õppetöö ministeeriumi kooli programmi alusel, vene keeles.

Ligema küla andmed algavad 1810.a. Mihkel oli 21 aastane kui mõisahärra oli tal valida lasknud kas läheb sõjaväkke või Ligema karjamõisa peremeheks. Ühed andmed on, et parun andis talle paari hobuseid, ühe paari härgi, ühe sulase ja ühe ümmardaja, kes üle mõisa kõige hullemad olid. Kui ta nendega ühe aasta ilma tülita läbi ajab, siis saab karjamõisa endale. Teised andmed: kevadel andnud mõisahärra Mihklile kõige viletsama hobuse, riika karjatüdruku ja öelnud: Kui tood sügisel sama saagi kui varemalt, saad mõisa endale. Ausa töö ja vaeva eest saigi ta mõisa endale. Lige nimi on tulnud sellest, et maa oli lige ja märg. Mihkli vanem poeg võttis Kuristest naiseks Liisu. Sellest pühast suguvõsast on võrsunud kolm kogudust : Ligema, Nurste ja Kuriste lisaks veel Vene Õigeusu kogudus.

4. Küla paiknemise kirjeldus

Külad paiknevad Süda- Hiiumaal ~ 10 km ringteena, Ligema, Taterma, Lelu külad piirnevad Emmaste vallaga.

Nii oma valla keskusesse Käinasse kui ka Emmastesse on ~15 km.

Lähim suurem keskus asub ~5 km kaugusel Männamaal. Maakonna keskusesse Kärdlasse on ~35 km.

Suurim maakondlik tee on 7 km kaugusel asuv Heltermaa –Emmaste maantee.

Külade asend on muu Hiiumaa suhtes üsna hea, võrdne pääsetavus igasse Hiiumaa punkti.

Esineb nii hajaasutust kui ka koondumist suuremate teede äärde.

Elanikkond

Inimeste arv	1-7	8-18	19-60	60-....	Kokku
Ühtri küla	3		15	8	26
Aadma küla	2	3	11	10	26
Kuriste küla		1	11	4	16
Taterma küla	1		12	6	19
Ligema küla			7	1	8
Lelu küla		6	32	12	50
Kokku	6	10	88	41	145

Sündivus on väike, kuna ära lähevad just noored, kes moodustavad pere mujal, peamiselt linnades.

Suurem osa lapsi on jõudnud noorukikka.

Valdav elanikkond on praegu siiski veel tööjõuline ja tegutsemis- tahteline.

5. Looduslikud olud

Loodusvarudeks on kruus, savi, liiv.

Piirkonda jäävad suured metsamassiivid (Lelu). Suurem asustus vaheldub metsatukkade ja põldudega. Maa on väheviljakas ja tasane.

Piirkond läbib Luguse jõgi, mis saab alguse Tihu järvedest ja suubub Jausa lahte.

Piirkonda läbib ka Jausa jõgi.

6. Majanduslikud olud

Kõige enam on külades palgatöölisi, kes käivad tööl väljaspool oma külasid (lähemates suuremates külades, vallakeskuses, maakonnakeskuses, Tallinnas, mujal Eestis ja ka välismaal). Ettevõtjad tegelevad metsaraiega, küttepuid tootmise ja müümisega, ehituse, suveniiride valmistamisega, taimede müümisega ja puukujude tegemisega.

On kaks suurtalu, mis tegelevad põllumajandusliku tootmisega.

On säilinud mitmed väike- ja hobitalud, kus tegeletakse põllumajandusega ja marjakasvatusega, püütakse muuta talusid pilkupüüdvamateks ja mitmekülgsemateks. Osa neist tegeleb oma toodangu müümisega, teine osa toodab ainult oma tarbeks.

Pensionäre lisandub iga aastaga, kuid samas on nad hakkajad ja ettevõtlikud.

Peaaegu kõik piirkonnas asuvad majad on kellegi valduses, on suurenenud suvehiidlaste arv, kurb, et püsielanikkond väheneb, samas oleme saanud juurde värsket verd ja uusi ideid hakkajamate suvitajate näol.

Inimesed saavad tööd kas oma majapidamistes või tegutsevad väljaspool külasid. Kui eelmises arengukavas võis kurta mõningase tööpuuduse pärast, siis praegusel hetkel on iga töökäsi hinnas ja rakendust on leidnud kõik, kel selleks soovi ja tahtmist.

7. Infrastruktuur

Üle poole piirkonna teedest on kaetud mustkattega, teine osa teedest on kruusatee.

Suvine teede tolm on muutunud häirivaks elanikele, kelle majad asuvad teede ääres. Kruusateede olukord on väga halb tänu pehmetele talvedele, suurte masinate pidevale sõitmisele (metsa) ja tee üldisest halvast hooldusest ja amortiseerumisest tingituna.

Elekter on kõikides taludes, vett saadakse puurkaevudest või pinnavee kaevudest.

Kanaliseatsioon on individuaalne. Paljud majapidamised on saanud toetust Hajaasustuse programmist ja puurkaevusid teinud ja kanalisatsiooniseadmeid paigaldanud.

Lähim kauplus asub 15 km kaugusel, 2x nädalas käib kaubabuss.

Lasteaed ja kool asuvad 15 km kaugusel valla keskses, sinna viib ja toob koolibuss.

Laste huvitegevus on koondunud Käina Kaunite Kunstide kooli.

Huvialaringid töötavad ka Käina Põhikooli juures.

Lähim raamatuteeninduspunkt on 5 km kaugusel Männamaal (internetipunkt).

Muud teenused asuvad samuti valla keskses (juuksur, perearst) ning maakonna keskses.

Külaelanike kooskäimise kohaks on saanud Kuriste HS kuuluv maja, mis sai korda 2013 aastal. Meie kõige tähtsam eesmärk on saavutatud, nüüd tuleb maja korras ja töös hoida.

Kui 15 - 20 aastat tagasi oli suureks probleemiks tavatelefonide vähesus, siis praeguseks on tekkinud vastupidine olukord s.t. inimesed loobuvad tavatelefonidest ja kasutavad ainult mobiile.

Arvutid on enamuses peredes, interneti kättesaadavus on erinevate firmade kaudu.

8. Muu teave külade kohta

Külade tühjenemine on peatunud, juurde on tulnud uusi elanikke ja suvekodanikke, kes on huvitatud kohalikust elust ja kodu, - suvituskoha korda tegemisest.

Ehitustegevus toimub igal aastal võimaluste piires, ehitatakse juurdeehitusi ja korrastatakse olemasolevaid, külade ilme on muutunud hoolitsetumaks.

Seltsitegevus on koondunud Kuriste HS alla, ühisüritusi tehakse päris hea meelega

(traditsiooniks on saanud suvel giidi teenuse korraldamine, heakord, tähtpäevade tähistamine).

Kuid ollakse valmis veel suuremateks ettevõtmisteks ja enesearenduseks.

Inimeste oskused ulatuvad „Kuldsete kätega“ meestest filosoofiadoktorini.

9. Piirkonna arengu eesmärgid

9.1 Kuriste HS maja

Seltsimaja ehitus sai valmis 2012 aastal ja sisustamine 2013 aastal. Nüüd on vaja maja korras ja töös hoida. Selleks korraldame erinevaid üritusi. Talvel korraldame koolitusi teeme käsitööd, pidevalt rendime ruume välja erinevateks üritusteks. Suvel rendime ruume laagrite korraldamiseks ja koostöös vallaga osutame giidi teenust.

9.2 Teede olukord.

Kui eelmine AK (2008-2012) leidis, et see punkt on elu-olu kvaliteedis kõige tähtsam, kuid mille juures saame ise kõige vähem midagi teha või mõjutada ja seega jäi tähtsuse järjekorras viimaseks, siis hetke olukorda analüüsides võib nentida, et palju on läinud kergemaks ja teistel on olukord drastiliselt halvenenud. Seega peaks üritama siiski midagi muuta, mõjutada, ka valla hallatavate teede olukord on muutunud kehvemaks. Maanteeameti hallatavate teedest Aadma-Kuriste sai mustkatte 2013. Seega saab nüüd Kuriste kiriku ja seltsimaja juurde tolmuwabalt. Taterma - Lelu, Lelu- Ühtri lõigud on kruusakattega. Mõnel teelõigul tehakse ka kloriidi tõrjet, kuid see mõjub lühiajaliselt ega tee kannatustele lõppu. Käina vald kattis Kuriste küla majadevahelise tee mustkattega.

9.3 Heakord

See on jätkuteema, paljugi tehtud, kuid mõndagi annaks veel teha või jätkata.

9.4 Religioon ja sakraalehitised

Piirkonnas on 2 sakraalehitist- Ühtri palvemaja ja EAÕK Kuriste kirik.

Uskudest levinuim on luterlus, mis ei oma kohapealset kogudust (kirikud Käinas ja Emmastes).

Piirkonnas hinnatakse oma külates olevat palvelat ja kirikut. Nende olemasolu lisab külale atraktiivsust, väarikust, omapära.

Samas mõjutavad nad külaelu vähe, külade ja koguduste vaheline side on muutunud tugevamaks.

10. Visioon 2021 Küla tulevikupilt

Külade välisilme on omapärane, elanikud elavad tolmuvaba tee ääres, taastatud kohalikud looduslikud ja vaatamisväärsed kohad.

Piirkonna kooskäimiskohana on korras Kuriste HS maja. Toimuvad järjepidevad teenistused Kuriste kirikus ja Ühtri baptisti palvemajas.

Kohalikud väikeettevõtjad ja talunikud on koondunud ühiseks koostööks.

Viie aasta pärast on külad täisväärtuslikud valla piirkonnad, kus inimesed tunnetavad oma väärtust ja kuhu tahetakse tulla ja jääda.

11. Tegevuskava

Aeg	Tegevus	Summa	Täitja
2016 (jätkuv)	Giidi teenus	500.- aastas	HS, OV projektid
2016-2021	Bussipeatused	500.-	OV, HS, projektid
2016- 2021	Seltsimaja ülalpidamine	1000.-	HS
2016 (jätkuv)	Koolitused	250.-	HS liikmed, projektid
2016 (jätkuv)	Koduleht	100.-	Külanemad, HS
2017	Aadma kiige rekonstrueerimine	600.-	Projekt Külaelanikud
2016/kevad (jätkuv)	Heakorra talgud	300.-	Külaelanikud
09.09. 2017	Kuriste Haridusseltsi 20 aastapäev	1000.-	Projektid, HS
2016- 2017	Lelu raamatu valmimine	1500.-	Ester Teppart, külaelanikud
2016 (jätkuv)	Usundite tutvustamine		HS liikmed, kogudused
2016 (jätkuv)	Külapäev, omatoodangu laat		HS, Talunikud ja muud müüjad.
2016-2021	Kruusateede pindamine		Riik